השנה החלה לפעול קהילת מורות ומורי שפה בבית ספר במרכז הארץ. זו קהילה שפועלת שנה ראשונה במסגרת השקפה: עשרה מורים ומורות משכבות ה׳-ו׳, בהובלת מורה מובילה שנכנסה השנה לתפקיד. הקהילה החליטה לנסות לשפר נושא שמעסיק מורים רבים זמן רב: תלמידים רבים לא מגישים משימות, חלקם כמעט לא משתתפים בשיעורים, ובעיקר – יש פערים גדולים מאוד בין תלמידים שונים באותה כיתה. בשלב איסוף הנתונים המורים החליטו לשמוע את הקול של התלמידים. הם הפיצו שאלון קצר וגילו משהו מעניין: לא מעט תלמידים אמרו שהם רוצים יותר אפשרויות להביע את עצמם. במקום תמיד אותה מטלת כתיבה, הם הציעו רעיונות כמו קומיקס, פודקאסט, משחק, המחזה או חיבור לעולם האישי שלהם. מצד שני, היו גם תלמידים שלא ענו בכלל. המורים בקהילה תהו האם זה משום שלא היה להם מה לומר? אולי לא האמינו שמישהו באמת יקשיב?

בעקבות זאת הקהילה ניסחה את הסוגיה שלה:

איך אפשר לשלב למידה דיפרנציאלית בשיעורי שפה כך שיותר תלמידים ישתתפו, יביעו את עצמם ויגישו תוצרים משמעותיים? והגדירה לעצמה שני מדדי שיפור: להגדיל ב־30% את שיעור הגשת המשימות ולהגדיל ב־40% את ההשתתפות הפעילה של תלמידים בשיעורים.

המורים למדו יחד, אספו רעיונות והתחילו לתכנן חלופות. אבל במקום שכל המורים יעשו אותו דבר, כל מורה בחר חלופה שמתאימה לכיתה שלו. היו מורים שתכננו לאפשר בחירה בין סוגי תוצרים שונים. אחרים החליטו לחבר משימות המחוברות לתרבותם ולמשפחתם של התלמידים. היו שתכננו תחנות עבודה, משוב על טיוטות או רמות אתגר שונות. האנרגיה בקהילה הייתה גבוהה. אפילו צוות האנגלית שמע על הרעיונות ואימץ חלק מהם. המנהלת התלהבה וביקשה שהקהילה תציג בהמשך את התהליך בפני כל הצוות.ואז פרצה המלחמה. חלק מהחלופות שתוכננו כבר לא התאימו למציאות החדשה. אחרות דווקא הפכו רלוונטיות יותר. אבל בפועל, רק חלק מהמורים הצליחו ליישם את מה שתכננו, וגם זה באופן חלקי.

בסוף השנה, כשהקהילה ניסתה להתבונן לאחור, התמונה הייתה מורכבת. שני מורים בלבד הצליחו להביא לקהילה ייצוגים מהכיתה. הייתה עלייה מסוימת בהגשת המשימות – בערך 10%–15% – אבל רחוקה מהיעד המקורי של 30%. גם בהשתתפות התלמידים נרשם שיפור מסוים, בעיקר אצל תלמידים שבדרך כלל נשארים בשוליים, אך הוא היה נמוך בהרבה מהיעד של 40%.

ומצד שני, כמה מהמורים סיפרו על תלמידים שהפתיעו אותם מאוד. תלמידים שכמעט לא השתתפו קודם מצאו פתאום דרך להביע את עצמם. יותר קולות נשמעו, יותר גיוון בתוצרים, ותחושה שנפתחו אפשרויות חדשות – גם אם קשה היה למדוד אותן במספרים.

ועכשיו הקהילה מגיעה למפגש רפלקציה. השאלה שמעסיקה אותה היא לא רק "האם הצלחנו לעמוד ביעדים?", אלא גם: איך בכלל מעריכים הצלחה בשנה כזו? ומה מתוך כל מה שקרה – כולל הדברים שלא תוכננו – שווה לקחת איתנו לשנה הבאה?

نطلق هذا العام مجتمعُ تعلّمٍ لمعلّمات ومعلّمي اللغة في إحدى المدارس في مركز البلاد. يعمل هذا المجتمع للسنة الأولى ضمن برنامج إطلالة، ويضم عشرة معلّمات ومعلّمين من الصفّين الخامس والسادس، بقيادة معلّمة ريادية تولّت هذا الدور هذا العام. قرّر المجتمع أن يحاول معالجة قضية تشغل بال العديد من المعلّمين منذ فترة طويلة: فعدد كبير من التلاميذ لا يسلّمون المهام المطلوبة، وبعضهم يكاد لا يشارك في الحصص، والأهم من ذلك أنّ هناك فجوات كبيرة جدًا بين التلاميذ داخل الصف الواحد. في مرحلة جمع المعطيات، قرّر المعلّمون الإصغاء إلى آراء التلاميذ. فوزّعوا استبيانًا قصيرًا، واكتشفوا أمرًا لافتًا: فقد أشار عدد غير قليل من التلاميذ إلى أنهم يرغبون في مزيد من الفرص للتعبير عن أنفسهم. فبدلًا من مهمّة الكتابة نفسها في كل مرة، اقترحوا أفكارًا مثل إعداد قصة مصوّرة (كوميكس)، أو بودكاست، أو لعبة، أو تمثيلية، أو مهام ترتبط بعالمهم الشخصي. في المقابل، كان هناك تلاميذ لم يجيبوا عن الاستبيان إطلاقًا. وتساءل المعلّمون في المجتمع: هل يعود ذلك إلى أنه لم يكن لديهم ما يقولونه؟ أم أنهم لم يعتقدوا أن أحدًا سيصغي فعلًا إلى آرائهم؟

في أعقاب ذلك، صاغ المجتمع سؤال البحث الخاص به:
كيف يمكن دمج التعلّم المتمايز في حصص اللغة بحيث يشارك عدد أكبر من التلاميذ، ويعبّرون عن أنفسهم، ويقدّمون نتاجات ذات معنى؟
وحدّد المجتمع لنفسه مؤشّرين للتحسّن: زيادة نسبة تسليم المهام بنسبة 30%, وزيادة نسبة المشاركة الفاعلة للتلاميذ في الحصص بنسبة 40%.

تعلّم المعلّمون معًا، وجمعوا أفكارًا متنوعة، وبدأوا بتخطيط بدائل للعمل. لكن بدلًا من أن يطبّق جميع المعلّمين الأمر نفسه، اختار كل معلّم البديل الذي يلائم صفّه. فقد خطّط بعض المعلّمين لإتاحة الاختيار بين أنواع مختلفة من النتاجات. وقرّر آخرون تصميم مهام ترتبط بثقافة التلاميذ وعائلاتهم. بينما اختار آخرون العمل بمحطّات تعلّم، أو تقديم مردود على المسودّات، أو إعداد مهام بمستويات تحدٍّ متفاوتة. سادت أجواء من الحماسة والدافعية داخل المجتمع. حتى طاقم اللغة الإنجليزية سمع بهذه الأفكار واعتمد بعضها. كما أبدت مديرة المدرسة حماسًا كبيرًا، وطلبت من المجتمع أن يعرض لاحقًا سيرورة العمل أمام الهيئة التدريسية بأكملها. ثم اندلعت الحرب.وخلال فترة قصيرة انتقلت الدراسة إلى التعلّم عبر منصة "زوم". بعض البدائل التي تم التخطيط لها لم تعد ملائمة للواقع الجديد، في حين أصبحت بدائل أخرى أكثر ملاءمة من السابق. لكن عمليًا، لم يتمكّن سوى جزء من المعلّمين من تطبيق ما خطّطوا له، وحتى ذلك كان بصورة جزئية.

وفي نهاية العام، عندما حاول المجتمع التوقّف للتأمّل فيما حدث، بدت الصورة معقّدة. فقد نجح معلّمان فقط في إحضار تمثيلات من ممارساتهم الصفّية إلى مجتمع التعلّم. وسُجّلت زيادة معيّنة في نسبة تسليم المهام بلغت نحو 10%–15%، لكنها كانت بعيدة عن الهدف الأصلي البالغ 30%. كما لوحظ تحسّن معيّن في مشاركة التلاميذ، وخصوصًا أولئك الذين اعتادوا البقاء على الهامش، إلا أن هذا التحسّن كان أقل بكثير من الهدف المحدّد وهو 40%. ومن جهة أخرى، تحدّث بعض المعلّمين عن تلاميذ فاجئوهم كثيرًا. تلاميذ كانوا بالكاد يشاركون سابقًا، وجدوا فجأة طرقًا جديدة للتعبير عن أنفسهم. فقد أصبحت آراء أكثر تُسمع، وظهر تنوّع أكبر في النتاجات، ونشأ شعور بأن إمكانيات جديدة قد فُتحت أمام التلاميذ، حتى وإن كان من الصعب قياس ذلك بالأرقام.